

چو در آگوش گوشتم کرد جانیش
گرفتہ کرد شمع استخوانم
نئے کلکم چنین گردد شہر ریز
بجلا چوں سراز اعفا گرامی
تراود جرأت و شیرازی زناست
گل سُرخ پکد کن ناخن خویش
بیالاید سخن بدیو پیر
کجا بازے بہ جدجد کردہ پنجہیز
نہ دست خود ببال تاجیں کن
جدا متکبران را سر زتن کن
پراز سیم زر آں جلد دیار است
ز مال ہجو کوہ آستیں کن
گرفتہ ہر چہ از تاجر بہا کن
بترس از انتقام تال و مالش
کہ از دست جزابت میرانم
اذیں احساں شوم احسنت پیر
برم یک لخت از خاک سلامت
حریت خویش را چوں از دہائے
دلے ہر یک دلیر کارزار است
بیک دندان گوسلہ دو شیرے

قیامت زادہائے آفتہائیش
نف آں آہ آتش زن بجانم
ز بیم تر روز آتش انگیز
کہ اے در را بجائے دہر نامی
فلک یار تو و اختر بکامت
تو شیراز ز خون کرگ بدکش
نکو بود کہ چنگ خویشین شیر
کجا پیلے بوز افگندہ زنجیر
مراوم انیکہ تاراج سہاں کن
فرش خود سوئے ملک دکن کن
دور و مرہاں در سجا بشمار است
اگر داری ہوس ملل انجین کن
بعزم خود بلندی آشنا کن
بکن دایس ہمہ مال و منالش
بنا دیدہ شمر از دوستانم
اگر ایں گفتمہ را دادی بدل جا
دگر نہ ماد سیلاب قیامت
سپہ رانم ہمہ زنجیر خانے
وہ و دد الف گرچہ در شمار است
گبور مرک جادہ ہر دلیرے

ملک و حاک باشد مانند ناخن شیرے ملے بھیگرتہ ناخت و تاراج ملے تیرا گوسلہ

بود ہر یک پتنگ بیشہ جنگ
 بصدہا صید حاصل کردہ سیرے
 بوقت نعرہ مثل رمذراں
 غرض چوں ابرہیزم برسر تو
 ہمہ خاکت پر از آتش نمایم
 بزور از تو ستانم مال تاجر
 نباشد کز غرور جاہ و مردم
 بکفر تہائے فوج خود ننازی
 بحکم محکم آن فتح کن یاد
 چہ باید امر مور تا توانے
 دہ دل گر در عاجز نوانے
 خدایم چوں مہد اہل داد است
 ہر تہنبا عنان سوتے تو تا بد
 چو افشانم رکابے از پئے داد
 دگر بالفرض دادم جان شیریں
 نگر دم زیں ہمیں رسم است درہم
 مرا در ہر دو فن دست نام است
 اگر اندجام کوتے جم شمارم
 دگر از تیغ رانی داستانے
 بہ یزم و رزم کینانے جہانم

خا بندے زخون نیلہ و رنگ
 نمردہ برہ بند کار شمرے
 بود در شیر بازی شیر باران
 دہم برباد آب گوہر تو
 حیات تو بتو ناخوش نمایم
 بیندیش از مال کار آخر
 کنی خود را ز راہ راستی گم
 کہ باشد در کفش نصرت طرازی
 بدان گمہ من نینہ غالب بہ بسیلہ
 درویشانی پیل دمانے
 بدانہ صعوہ صید باز بازے
 ازیں رد ظلم خوردن شداد است
 باستقبال من نصرت نشاید
 رکابم را ظفر بوسہ توان داد
 باخر دادہ باشم در رہ دیں
 سرت در پائے با دستت کلاہم
 بدستے تیغ و دیگر دست جام است
 بہر دم نشتر حب تو دارم
 دریں میدان منم رستم توانے
 خواہی ہر چہ تو خواہاں آنم

بہر چہ راستے تو آرد تفاضا
 کہ بعد از درک مضمون جولے
 اگر مہر است بر جا چوں زمینم
 کنوں من بر کلامت گوش دارم
 چو مطلب یافت زیب افتشای
 فرستادن ذاب رقیقہ بالبطریق رسالت درسدن نامہ مزاج صاحب۔

چو ختم نامہ با مہر و نشان کرد
 فرستادہ بپایانے کہ باسیت
 بروز دشب چو مہر و ماہ گردید
 خبر کردند کہ ملک کیٹھہر
 ز ذابے بدارد نامہ با خوش
 اجازت شد فرستادہ درآمد
 نشست و کرد اول از دعا یاد
 اشارت کرد تا خوانندہ آید
 سبک خوانندہ آمد نامہ بکشاد
 نہ ہر خستہ کہ از لب برے
 سر ہر حرف کار بنش می کرد
 خوش شد در شفق مہر فروزاں
 غضب گل گردورخ گلغام گردید
 دے از راہ علم و سخنر دیہا
 رسو رایاں خط رواں کرد
 بہ پشت باد آتش پائے نشست
 کہ تا در نصف شہر شہر آوید
 رسید اینک پیام آید خردور
 بخواد خود نهد در خدمت پیش
 بہ بزم راقیہ صاحب فر آمد
 پیش آن نامہ سرستہ را داد
 نقاب از چہرہ مننی کشاید
 بخواند و کرد گوشش انگر آباد
 بجانش شغل از آتش ناندے
 غلط گفتم چو نشتر ریش می کرد
 بہم آغوشی برنش رگ جاں
 دو چشم ادگل بادام گردید
 نگہدار زباں شد از بدیہا

لے قائم۔

نر جا برخاست و گھٹا جوایے
 میں از ہفتہ سریر آرائی رائے
 رسول ہمہ اور را طلب کرد
 کلاہ گوہر منیش پر سر آورد
 و شاح قد جو گردش جا بگردن
 ز نقا و اسلو دل شاد گردش
 گزیدہ از پئے نواب حصار
 بہ پشت ہر یکے زریں گنجینے
 وہ دود کہ تازی نژادے
 خیال آسا بدم عالم نوردے
 طرانیائے دیگو ہم فراوان
 پئے نواب نام آور فرستاد
 منعم نامہ دادش در جوابے
 صبا یکم کشت آن گلگون غناش
 جو بلبل اول از گلبوئے رائے
 ہدایا پس و پیش آورد و نامہ
 نامہ راجہ صاحب فرجواب نامہ نواب آورد -

کزد کامم بود پر شہد و شکر
 ز مگویمان او چرخ و زمیں است
 نہ بروہ وانشہ در حکمتش ہے
 بنائے ی نمایم نامہ را سر
 یکم فضل او حکمت قرین است
 نہ نخل آورد شہد و قند از نہ

۔ جمیل اللہ پاکر

تفکر ہا و دانش دور سیرے
 بہر کس ہر چہ میاں بست آن دلو
 چراغ ماہ کرد از نور آباد
 تواضع را بسیر از دی کلاہ
 توانا حاکم محکوم کس نیست
 زبان یارائے تمہیدش ندارد
 چو دہش از زبان دہام دور است
 شرارے کز زبان خامہ خویش
 بعین من بعینہ جائے خود ساخت
 رقصے کز خودی خود نوشتے
 نمیدانی تولے از آگہی دور
 نتانہ کرد تہو صید باز
 گردیدہ چنگے رام آرام
 محال است این کہ پیش مور پبی
 بیچنے کہ باشد خشنما کے
 باں بے مانگی این عزم خامت
 سپاہ تو اگر انجم حساب است
 دلیرت انگند بر خاک شیرے
 بود ہر پردہ دلت اسفند یارے
 جوان لشکر گزہست بہمن
 صفائی مسجد و آدیں دیرے
 بچے را ضعف و دیگر را توان دلو
 چراغ را بقدرش لمعہ داد
 تکبر را ازو روے سیاہے
 ز حکم او بروں مور و گس نیست
 قلم تا دوائے تسویدش ندارد
 بجز پر ضروری مایبور است
 بیفکندی بحیب نامہ خوش
 ستمش در دل و ناہم انداخت
 بل گر نیک بینی بد نوشتے
 کہ ہر اے نگرود عاجز گور
 نہ بخشی بمنز حبرہ بانے
 نہ سہرے کردہ ہرگز صید ضرام
 ہند از ترسنا کہیا تمبلی
 ز جاؤ جاؤ کجشکاں چہ باکے
 بود از سچگی دور این کلامت
 ز جہنم ہر یکے چون آفتاب است
 دلیرم انگند شیر و دلیرے
 کینہ چاکرم نہ دل سوارے
 کھن ازور بود ہر نوکر من

لے کرم شب تاب لے طاریست کو کچھ از لکب ددی لے باشہ لے شکرہ رستم

اگر ہر گرد تو شہید بکار است
 کہ یار د کس نامم گیرد از کیں
 ندیدی مگر بازوئے زورے
 غرض زیں گفتگوئے غامی آمو
 کہ اندازم جواب نامہ تو
 دلے شد جرأت بین دلیم
 دلیرے کہ خط تو جوش می زد
 فتوہا کہ از نامہ عین بود
 بسا تہملے تو پیدا ز مضمیں
 چو باد شد کہ آن عزم دلیرے
 مروہا ندیدم دشمن اینست
 کہ جاں بیجا دہد جرأت مابے
 حساب گفتم چوں کردم بل جا
 نظر بر امر مکتوبہ محبا
 روانہ ساختم اندر حضورت
 ہدایا را پذیر از نیک رائے
 دگر خواہم کہ تا ماؤ تو مانیم
 مدام از صرف الفت مست باشیم
 دگر رائے تو باشد سچو رایم
 ہنی یعنی کہ پائت بر سر من
 مرا ہر بندہ کیخسرو شعار است
 مگر تلخی طلب با جان شیریں
 کہ می بندی بخود زبکونہ شورے
 دل با جنگی بارم براں بود
 ز رونقہا برم ہنگامہ تو
 کہ اندازی بخود در پائے سلیم
 ترا بے شک میرگ آغوش می زد
 پئے موت علم پیشیت رداں بود
 نشانیدن ترا میخواست درخوں
 دہد لاریب جاں در جنگ شیرے
 صفائی سینہ بے کینم اینست
 بخوابد جاں دہم از من جوابے
 بدل حب ترا کردیم ماوا
 ہمہ مطلوبہ تو بے محابا
 کہ تا افزاید اندر دل ضرورت
 کہ ہست این موجب الفت نرائے
 بدلہا ریشہ الفت دو انیم
 بہر دست ہم یک دست باشیم
 بوصلت شیر فرحتہا رایم
 کئی خاک قدمت انور من

دگر از حصول این مرادے بگروم در مراد آباد شادے
 طشآن دستے کہ یابم این تنّا ہمیں خواہد ہمیں خواہد دل ما
 تنّا چون ز دل در نامہ آمد بناموشی زبان خامہ آمد

در بیان خاتمہ احوال

چو نواب جہاں جزآت آرائے بعالیٰ خرفنئے رائے نکو رائے
 شد آگہ آفرین خوانش بجاں شد نیکار نیکو بیائے آں شد
 ہدایا پیش پذیرفت و ہدایا دو چندش بہر آں کان صفایا
 فرستاد و محبت را افزوں کرد محبت جاتے در ہر دو دروں کرد
 بہم تا زلیست الفت در میان ہد بوصل و ہجر الفت بر زبان ہد
 بتاجر مجملہ موالے کہ بود غی بداد و غلعتی از خود فرو دوش
 چو تاجر فائز کام بجاں شد دعاہا بر زبان راند و دعاں شد
 شد از حکم جیبی نیکوئے کینج
 زبان خامہ ہدی سخن سنج

مشکلات القرآن | مدرسہ احیاء العلوم مبارک پور کے راجہ رواں مولانا داؤد اکبر صلاحي
 کے قرآن مجید کی اہم اور مشکل آیات سے متعلق مضامین کا مجموعہ عام مسلمانوں کے لئے عموماً اور طلبہ
 قرآن پاک کے لئے خصوصاً یہ مضامین بہت زیادہ مفید ہیں ان میں سے بعض مضامین ترجمان القرآن
 (اصلاح - فاران - بخور) پر ان دہلی و صدق گفتوں میں شائع ہو چکے ہیں۔ قیمت دو روپے
 میخبر مکتبہ برہان آرد و بازار دہلی

آدبیاتِ حسینؑ

(از عالی جناب کنور مہندر سنگھ صاحب بیدی - سحر - سٹی مجسٹریٹ دہلی)
 تشنہ کامی - سبکیسی، غزبتا فریبِ دشمنی نوکِ خنجر بارِ فتنِ پیکانِ گلوئےِ خوشنچان
 ہے دمِ شمشیر سے بھی تیز تر راہِ جہاں ہر قدمِ اک مرلہ ہے ہر نفسِ اک انتہاں
 زندگی بھرا ہلِ دل کی اور آسانی طلب
 یہ دے ہے جس کا ہر قطرہ ہر قربانی طلب

فطرتِ آدم کو کر دینی ہے قربانی بلند دل پہ کھل جاتی ہے اس کے نورِ سوسرِ راہِ بند
 مہر و مہوتے ہیں اس کی خاکِ بلبے ارجمند ہے فرشتوں کے گلوئےِ پاک میں اس کی کمند
 سرکہ جس میں ذوقِ قربانی بوجھ سکتا نہیں
 تنکوں سے بڑھتا ہوا سیلابِ رک سکتا نہیں

گلشنِ صدق و صفا کا لائے رنگیں حسین شمعِ عالمِ مشعلِ دنیا چراغِ دہسِ حسین
 سر سے پانک سُرخیِ افسانہِ نوینِ حسین جس پہ شاہوں کی خوشی قربان وہ نگینِ حسین
 مطلعِ نورِ مردِ پروں ہے پیشانی تری
 باجِ لبتی ہے ہر اکِ مذہبِ قربانی تری

جادۂ عالم میں ہے رہبرِ ترا نقشِ قدم سایۂ دامن ہے تیرا پرورشِ گاہِ ارم
 بادۂ ہستی کا ہے تعمیرِ تہجد سے کیفِ دم آئینہ نہیں سکتا ترے آگے سہرِ لوحِ قلم